

Traducere din limba engleză în limba română

**ORGANIZAȚIA
NAȚIUNILOR
UNITE**

CDC

**Convenția cu privire
la Drepturile Copilului**

Distribuire
GENERALĂ

CDC/C/GC/12
20 iulie 2009

Original: ENGLEZĂ

COMITETUL PENTRU DREPTURILE COPILULUI
A 51-a sesiune
Geneva 25 mai-12 iunie 2009

COMENTARIUL GENERAL Nr. 12 (2009)

Dreptul copilului de a fi ascultat

GE.09-43699 (E) 280709

CUPRINS

	<i>Paragrafele</i>	<i>Pagina</i>
I. INTRODUCERE	1 - 7	5
II. OBIECTIVE.....	8	6
III. DREPTUL DE A FI ASCULTAT: DREPTUL FIECĂRUI COPIL ÎN PARTE ȘI DREPTUL GRUPURILOR DE COPII	9 - 136	7
A. Analiza juridică	15 - 67	8
1. Analiza literară a articolului 12	19 - 39	8
(a) Paragraful 1 al articolului 12	19 - 31	8
(i) “Vor garanta”	19	8
(ii) “Capabil de discernământ”	20 - 21	9
(iii) “Dreptul de a-și exprima liber opinia”	22 - 25	10
(iv) “Asupra oricărei probleme care îi privește”	26 - 27	10
(v) “Urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate ”	28 - 31	11
(b) Paragraful 2 al articolului 12	32 - 39	11
(i) “Dreptul de a fi ascultat în orice procedură judiciară și administrativă care îl privește”	32 - 34	11
(ii) “Fie direct, sau printr-un reprezentant sau un organism competent ”	35 - 37	12
(iii) “În conformitate cu regulile de procedură din legislația națională”	38 - 39	12
2. Pașii întreprinși pentru implementarea drepturilor copilului de a fi ascultat	40 – 47	12
(a) Pregătirea	41	13
(b) Audierea	42 - 43	13
(c) Evaluarea capacităților copilului.....	44	13

CUPRINS (*continuare*)

	<i>Paragrafele</i>	<i>Pagina</i>
(d) Informații cu privire la atenția acordată opiniilor copilului (feedback)	45	13
(e) Plângeri, recurs și despăgubiri	46 - 47	13
3. Obligațiile Statelor părți	48 - 67	14
(a) Obligațiile fundamentale ale Statelor părți	48 - 49	14
(b) Obligații specifice cu privire la procedurile judiciare și administrative	50 - 67	15
(i) Dreptul copilului de a fi audiat în cadrul procedurilor judiciare civile	50 - 56	15
Divorțul și separarea	51 - 52	15
Separarea de părinți și îngrijirea alternativă	53 - 54	15
Adopția și plasamentul <i>kafalah</i> al Legii islamice	55 - 56	15
(ii) Dreptul copilului de a fi ascultat în procesele judiciare penale	57 - 64	16
Copilul infractor	58 - 61	16
Copilul victimă și copilul martor	62 - 64	16
(iii) Dreptul copilului de a fi ascultat în procedurile administrative		
B. Dreptul de a fi ascultat și legăturile cu alte prevederi ale Convenției	68 - 88	17
1. Articolele 12 și 3	70 - 74	17
2. Articolele 12, 2 și 6	75 - 79	18
3. Articolele 12, 13 și 17	80 - 83	19
4. Articolele 12 și 5	84 - 85	20
5. Articolul 12 și implementarea drepturilor copilului în general	86 - 88	20

CUPRINS (continuare)

	<i>Paragrafele</i>	<i>Pagina</i>
C. Implementarea dreptului de a fi ascultat în diferite situații și contexte	89 - 131	21
1. În familie.....	90 - 96	21
2. Îngrijirea alternativă	97	22
3. În domeniul sănătății	98 - 104	23
4. În domeniul educației și în școli	105 - 114	24
5. În cadrul activităților de joc, recreere, sport și culturale..	115	25
6. La locul de muncă	116 - 117	26
7. În situații de violență	118 - 121	26
8. În dezvoltarea strategiilor de prevenire.....	122	27
9. În procedurile de imigrare și acordare a azilului	123 - 124	27
10. În situații de urgență	125 - 126	28
11. În cadrul contextelor naționale și internaționale	127 - 131	28
D. Cerințe de bază pentru implementarea dreptului copilului să fie ascultat		132
E. Concluzii	135 - 136	31

Dreptul copilului de a fi ascultat

Articolul 12 al Convenției cu privire la Drepturile Copilului prevede:

“1. Statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îi privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

2. În acest scop copilului i se va da, în special, posibilitatea de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent, în conformitate cu regulile de procedură din legislația națională.”

I. INTRODUCERE

1. Articolul 12 al Convenției cu privire la drepturile copilului (denumită în continuare ”Convenția”) este o dispoziție unică într-un tratat privind drepturile omului; abordează statutul juridic și social al copiilor, cărora, pe de o parte, le lipsește autonomia deplină a adulților, dar, pe de altă parte, sunt subiecți ai dreptului. Paragraful 1 garantează copilului capabil de discernământ, dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate. Paragraful 2 prevede, în special, că copilului i se va acorda dreptul de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește.

2. Dreptul tuturor copiilor de a fi ascultați și luați în serios constituie una dintre valorile fundamentale ale Convenției. Comitetul pentru Drepturile Copilului (denumit în continuare ”Comitet”) a identificat articolul 12 drept unul dintre cele patru principii generale ale Convenției, celelalte fiind dreptul la nediscriminare, dreptul la viață și dezvoltare și considerarea primordială a interesului superior al copilului, ceea ce evidențiază faptul că acest articol stabilește nu doar un drept în sine, ci că ar trebui luat în considerare la interpretarea și punerea în aplicare a tuturor celorlalte drepturi.

3. De la adoptarea Convenției în 1989, s-au realizat progrese considerabile la nivel local, național, regional și global în dezvoltarea legislației, politicilor și metodologiilor pentru a promova implementarea articolului 12. O practică răspândită a apărut în ultimii ani, care a fost în general conceptualizată ca „participare”, deși acest termen în sine nu apare în textul articolului 12. Acest termen a evoluat și este acum utilizat pe scară largă pentru a descrie procese continue, care includ schimbul de informații și dialogul dintre copii și adulți având la bază respectul reciproc și în care copiii pot învăța modul în care opiniile lor și cele ale adulților sunt luate în considerare și pot influența rezultatul unor astfel de procese.

4. Statele părți și-au reafirmat angajamentul lor în realizarea articolului 12 la cea de-a douăzeci și șaptea ședință specială a Adunării Generale cu privire la copii din 2002.¹ Totuși Adunarea constată că în majoritatea societăților din întreaga lume, implementarea drepturilor

¹Rezoluția S-27/2 ”O lume potrivită pentru copii” adoptată de către Adunarea Generală în 2002

Traducere din limba engleză în limba română

copilului să-și exprime punctul de vedere cu privire la gama largă de probleme care îl vizează precum și dreptul ca aceste opinii să fie luate în considerare continuă să întâlnească impedimente serioase ca numeroase practici și atitudini înrădăcinate, precum și de bariere politice și economice. În timp ce mulți copii întâmpină dificultăți, Comitetul recunoaște în mod special că anumite grupuri de copii, inclusiv copii de vârstă mică, precum și copiii care aparțin unor grupuri marginalizate și defavorizate, se confruntă cu bariere specifice în realizarea acestui drept. Comitetul rămâne, de asemenea, îngrijorat de calitatea multor practici care deja există. Este nevoie de o mai bună înțelegere a ceea ce presupune articolul 12 precum și cum să îl implementăm pe deplin pentru fiecare copil.

5. În 2006, Comitetul a organizat o zi de discuții generale cu privire la dreptul copilului de a fi ascultat pentru a explora semnificația și esența articolului 12, legăturile sale cu alte articole și lacunele, bunele practici și problemele prioritare care trebuie să fie abordate pentru a asigura continuarea exercitării acestui drept.² Prezentul comentariu general rezultă din schimbul de informații care a avut loc în ziua menționată mai sus, inclusiv cu participarea copiilor, din experiența acumulată de către Comitet după revizuirea rapoartelor înaintate de statele părți precum și din experiența importantă și expertiza guvernelor, organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri), organizații comunitare, agenții de dezvoltare și copii înșiși în ceea ce privește aplicarea în practică a dreptului prevăzut de articolul 12.

6. Prezentul comentariu general va prezenta mai întâi de toate o analiză juridică a celor două paragrafe ale articolului 12 și va explica apoi cerințele pentru realizarea deplină a acestui drept, inclusiv în procedurile judiciare și administrative în special (capitolul A). În capitolul B, va fi discutată legătura articolului 12 cu celelalte trei principii generale ale Convenției, precum și relația cu alte articole. Cerințele și impactul dreptului copilului de a fi ascultat în diferite situații și contexte sunt prezentate în capitolul C. Capitolul D stabilește cerințele de bază pentru implementarea acestui drept, iar concluziile sunt prezentate în capitolul E.

7. Comitetul recomandă statelor părți să răspândească pe larg comentariul general actual în cadrul structurilor guvernamentale și administrative, precum și copiilor și societății civile. Acest lucru va necesita traducerea acestuia în limbile relevante, elaborarea versiunilor adaptate pentru copii, organizarea de ateliere și seminare pentru a discuta efectele produse și modalitățile optime de implementare a acestui drept și includerea acestuia în instruirea tuturor profesioniștilor care lucrează pentru și cu copiii.

²Vezi recomandările emise ca rezultat a discuțiilor generale ținute în 2006 cu referire la dreptul copilului de a fi ascultat, disponibile la adresa: http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion/Final_Recommendations_after_DGD.doc.

II. OBIECTIVE

8. Obiectivul general al comentariului general este de a sprijini statele părți în implementarea efectivă a articolului 12. În acest sens, documentul are ca scop:

- Să consolideze înțelegerea sensului articolului 12 și a implicațiilor sale pentru guverne, părți interesate, ONG-uri și societate în general
- Să elaboreze domeniului de aplicare a legislației, politicii și practicilor necesare pentru a asigura aplicarea integrală a articolului 12
- Să sublinieze abordările pozitive în implementarea articolului 12, beneficiind de experiența Comitetului ca rezultat a monitorizării procesului de aplicare a Convenției.
- Să propună cerințe de bază pentru modalități clare ce ar garanta că opiniile copiilor în domeniile care îi vizează vor fi luate în considerare.

III. DREPTUL DE A FI ASCULTAT: DREPTUL FIECĂRUI COPIL ÎN PARTE ȘI AL GRUPURILOR DE COPII

9. Comentariul general este structurat în funcție de distincția efectuată de Comitet între dreptul de a fi ascultat, ce se referă la un copil în parte și cel ce se referă la un grup de copii (de exemplu, o clasă de copii, copiii dintr-un cartier, copiii unei țări anumite, copiii cu dizabilități sau un grup de fete). Aceasta este o distincție relevantă, deoarece Convenția prevede că statele părți trebuie să asigure dreptul copilului de a fi ascultat în funcție de vârsta și gradul de maturitatea a acestuia (a se vedea analiză juridică a paragrafelor 1 și 2 ale articolului 12).

10. Criteriile de vârstă și maturitate pot fi evaluate atât în cazul când un copil este audiat în parte, cât și atunci când anumiți copii aleg să-și exprime părerile în grup. Evaluarea vârstei copilului și gradului său de maturitate pot fi realizate mai ușor atunci când grupul dat reprezintă o structură durabilă, precum o familie, o clasă de elevi sau locuitorii unui anumit cartier, însă această procedură devine mult mai dificilă atunci când copiii decid să se exprime în mod colectiv. Chiar și atunci când întâlnesc dificultăți în evaluarea vârstei și gradului de maturitate, Statele părți sunt obligate să considere copiii drept grup înainte de a-i asculta, și Comitetul recomandă insistent ca Statele părți să depună toate eforturile necesare pentru a asculta sau a solicita opiniile copiilor care se exprimă în mod colectiv..

11. Statele părți ar trebui să încurajeze copilul să își formeze o viziune liberă și ar trebui să ofere un mediu favorabil care să permită copilului să își exercite dreptul sau de a fi ascultat.

12. Opiniile exprimate de copii pot deschide perspective noi și pot oferi experiențe noi și iată de ce ar trebui luate în considerare la luarea deciziilor, la elaborarea politicilor și a legilor și / sau măsurilor, precum și la evaluarea acestora.

13. Aceste procese sunt denumite de obicei participare. Exercițarea de către un copil sau a mai multor copii a dreptului de a fi auzit este un element crucial al unor astfel de procese. Conceptul de participare subliniază faptul că includerea copiilor nu ar trebui să fie doar un act de moment, ci punctul de plecare al unei comunicări între copii și adulți cu privire la

Traducere din limba engleză în limba română

dezvoltarea politicilor, programelor și măsurilor în toate contextele relevante ale vieții copiilor.

14. În capitolul A (Analiza juridică) a comentariului general, Comitetul abordează dreptul de a fi auzit al unui copil în parte. În capitolul C (Implementarea dreptului de a fi auzit în diferite situații și contexte), Comitetul analizează dreptul de a fi auzit atât de a copilului în parte, cât și al unui grup de copii.

A. Analiza juridică

15. Articolul 12 al Convenției stabilește dreptul fiecărui copil de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îi privește, opiniile copilului 4 urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate. Acest drept impune statelor părți o obligație legală clară de a recunoaște acest drept și de a asigura implementarea acestuia ascultând opiniile copilului și ținând cont de ele. Această obligație impune statelor părți, în ceea ce privește sistemul lor judiciar, fie să garanteze direct acest drept, fie să adopte sau să revizuiască legile, astfel încât copilul să poată beneficia pe deplin de acest drept.

16. Copilul are totuși dreptul de a nu-și exercita acest drept. Exprimarea punctelor de vedere este o alegere pentru copil, nu o obligație. Statele părți trebuie să se asigure că copilul primește toate informațiile și sfaturile necesare pentru a lua o decizie în favoarea interesului său superior.

17. Articolul 12 ca principiu general prevede că statele părți ar trebui să depună eforturi pentru a se asigura că interpretarea și punerea în aplicare a tuturor celorlalte drepturi incluse în Convenție sunt ghidate de aceasta.³

18. Articolul 12 demonstrează că copilul deține drepturi care au o influență asupra vieții sale și nu numai drepturi ce derivă din vulnerabilitatea sa (protecție) sau dependența de adulți (întreținere)⁴. Convenția recunoaște copilul ca subiect de drept, iar ratificarea aproape universală a acestui instrument internațional de către statele părți subliniază acest statut al copilului, care este clar exprimat în articolul 12.

1. Analiza literală a articolului 12

(a) Paragraful 1 din articolul 12

(i) “Vor garanta”

19. Articolul 12, paragraful 1, prevede că statele părți „vor garanta” dreptul copilului de a-și exprima în mod liber opiniile. „Vor garanta” este un termen legal de o importanță primordială, care nu lasă nicio marjă de discreție statelor părți. În consecință, statele părți au obligația strictă de a întreprinde măsuri corespunzătoare pentru a pune în aplicare pe deplin acest drept pentru toți copiii. Această obligație constă din două elemente pentru a se asigura că există mecanisme pentru a solicita opiniile copilului în toate aspectele care îl vizează și pentru a acorda ponderea cuvenită acestor opinii.

³Vezi Comentariul general nr. 5 din 2003 a Comitetului despre acțiunile generale de implementare a Convenției cu privire la drepturile Copilului (CDC/GC/2003/5).

⁴Convenția este deseori desemnată cu termenul celor trei ”p”: provizii(întreținere), protecție și participare.

(ii) “Capabil de discernământ”

20. Statele părți vor asigura dreptul de a fi ascultat fiecărui copil „capabil de discernământ”. Această frază nu ar trebui privită ca o limitare, ci mai degrabă ca o obligație pentru statele părți de a evalua capacitatea copilului de a-și forma o opinie independent. Aceasta înseamnă că statele părți nu pot începe cu presupunerea că un copil este incapabil să-și exprime propriile opinii. Dimpotrivă, statele părți ar trebui să presupună că un copil are capacitatea de a-și forma propriile opinii și de a recunoaște că are dreptul să le exprime; copilul nu trebuie să fie obligat să demonstreze în prealabil această posibilitate.

21. Comitetul subliniază că articolul 12 nu impune nicio limită de vârstă cu privire la dreptul copilului de a-și exprima opiniile și descurajează statele părți să introducă limite de vârstă fie prin lege, fie în practică, ceea ce ar limita dreptul copilului de a fi ascultat în toate problemele care îl vizează. În acest sens, Comitetul subliniază următoarele:

- În primul rând, în recomandările sale după discuțiile generale privind implementarea drepturilor copilului din copilăria timpurie în 2004, Comitetul a subliniat că termenul copilul în calitate de deținător de drepturi este „... înrădăcinat în viața de zi cu zi a copilului încă din cea mai timpurie etapă”⁵. Cercetările arată că copilul este capabil să-și formeze puncte de vedere de la vârsta cea mai fragedă, chiar și atunci când este posibil să nu le poată exprima verbal⁶. În consecință, implementarea deplină a articolului 12 necesită recunoașterea și respectarea formelor non-verbale de comunicare, inclusiv jocul, limbajul corpului, expresiile faciale, desenul și pictura, modalități prin care copiii foarte mici demonstrează capacitatea de înțelegere, alegeri și preferințe.
- În al doilea rând, nu este necesar ca copilul să aibă cunoștințe asupra tuturor aspectelor problemei ce îl vizează, ci să aibă o înțelegere suficientă pentru a fi capabil să își formeze în mod corespunzător propriile opinii cu privire la această chestiune.
- În al treilea rând, statele părți au, de asemenea, obligația de a asigura implementarea acestui drept pentru copiii care se confruntă cu dificultăți în a-și face auzite opiniile. De exemplu, copiii cu dizabilități ar trebui să fie echipați și să poată utiliza orice mod de comunicare necesar pentru a facilita exprimarea opiniilor lor. De asemenea, trebuie depuse eforturi pentru a recunoaște dreptul la exprimarea opiniilor copiilor minoritari, indigeni și imigranți precum și a altor copii care nu vorbesc limba majoritară.
- Într-un final, statele părți trebuie să fie conștiente de posibilele consecințe negative ale unei practici neconsiderate a acestui drept, în special în cazurile în care sunt implicați copii foarte mici sau în cazurile în care copilul a fost victima unei infracțiuni penale, a abuzului sexual,

⁵CDC/GC/7/Rev.1, paragraful 14

⁶Cf. Lansdown G., “Capacitățile în evoluție ale copilului”, Centrul de cercetare Imocenti, UNICEF/Salvați copii, Florența(2005).

Traducere din limba engleză în limba română

- violența sau alte forme de maltratare. Statele părți trebuie să întreprindă toate măsurile necesare pentru a se asigura că dreptul de a fi ascultat este exercitat, asigurând protecția deplină a copilului.

(iii) “Dreptul de a-și exprima liber opinia”

22. Copilul are dreptul „să-și exprime liber opinia”. „Liber” semnifică că copilul își poate exprima opiniile fără presiune și poate alege dacă vrea sau nu să-și exercite dreptul sau să fie ascultat. „Liber” semnifică, de asemenea, că copilul nu trebuie să fie manipulat sau supus unei influențe sau presiuni nejustificate. „Liber” este în continuare intrinsec legat de perspectiva „proprie” a copilului: copilul are dreptul de a-și exprima propriile opinii și nu opiniile altora.

23. Statele părți trebuie să asigure condiții pentru exprimarea punctelor de vedere care să explice situația individuală și socială a copilului și un mediu în care copilul se simte respectat și sigur atunci când își exprimă liber opiniile sale.

24. Comitetul subliniază că un copil nu ar trebui să fie interviuat mai des decât este necesar, în special atunci când acestea vizează momente dăunătoare. „Audierea” unui copil este un proces dificil care poate avea un impact traumatic asupra copilului.

25. Realizarea dreptului copilului de a-și exprima opiniile necesită ca acesta să fie informat cu privire la problemele, opțiunile și posibilele decizii care trebuie luate și consecințele acestora de către cei care sunt responsabili de audierea copilului, precum și de către părinții copilului sau tutorii. De asemenea, copilul trebuie să fie informat cu privire la condițiile în care i se va cere să-și exprime opiniile. Acest drept la informație este esențial, deoarece este condiția prealabilă a deciziilor clarificate ale copilului.

(iv) “Asupra oricărei probleme care îi privește”

26. Statele părți trebuie să se asigure că copilul are dreptul să-și exprime opiniile „asupra oricărei probleme care îi privește”. Aceasta reprezintă o a doua calificare a acestui drept: copilul trebuie ascultat dacă problema în discuție îl privește. Această condiție de bază trebuie respectată și înțeleasă pe larg.

27. Grupul de lucru cu Componenta Deschisă, creat de Comisia pentru drepturile omului, care a elaborat textul Convenției, a respins o propunere de definire a acestor chestiuni și de a le include într-o listă, lucru care limitează luarea în considerare a punctelor de vedere ale copilului sau ale copiilor. În schimb, s-a decis ca dreptul copilului de a fi ascultat să se refere la „toate problemele care îl vizează”. Comitetul este îngrijorat de faptul că, de multe ori, li se refuză dreptul de a fi ascultat copiilor, chiar dacă este evident că chestiunea examinată îi privește și sunt capabili să își exprime propriile opinii cu privire la această chestiune. În timp ce Comitetul susține o definiție largă a termenului „probleme”, care acoperă, de asemenea, aspecte care nu sunt menționate în mod explicit în Convenție, acesta recunoaște expresia „care vizează copilul”, care a fost adăugată pentru a clarifica faptul că nu este vorba de niciun mandat politic general. Cu toate acestea, practica demonstrează că o interpretare largă a problemelor care afectează copilul și copiii ajută la includerea copiilor în procesele sociale ale comunității și societății lor, lucru ce a fost demonstrat și în cadrul Summitul-ul Mondial pentru Copii. Astfel, statele părți ar trebui să asculte cu atenție opiniile copiilor ori de câte ori acestea pot spori calitatea soluțiilor.

(v) “urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul de maturitate”

28. Punctele de vedere ale copilului trebuie să fie „luate în considerare în funcție de vârsta și gradul de maturitate a copilului”. Această clauză se referă la capacitatea copilului, care trebuie evaluată pentru a se ține seamă de opiniile sale sau pentru a comunica copilului modul în care acele opinii au influențat rezultatul procesului. Articolul 12 prevede că simpla ascultare a copilului este insuficientă; opiniile copilului trebuie luate în considerare în mod serios atunci când copilul este capabil să-și formeze propriile opinii.

29. Obligând statele să ia în considerare opinia copilului, în funcție de vârstă și gradul de maturitate, articolul 12 arată clar că vârsta nu poate fi considerat singurul criteriu ce determină semnificația opiniilor exprimate de către copil. Nivelurile de înțelegere ale copiilor nu sunt legate în mod uniform de vârsta lor biologică. Cercetările au arătat că informațiile, experiența, mediul, așteptările sociale și cele culturale precum și nivelurile de sprijin contribuie la dezvoltarea capacităților unui copil de a-și forma o viziune. Din acest motiv, opiniile copilului trebuie să fie evaluate de la caz la caz.

30. Maturitatea se referă la capacitatea de a înțelege și de a evalua consecințele unei anumite chestiuni și, prin urmare, trebuie luată în considerare la determinarea capacității individuale a unui copil. Maturitatea este un concept greu de definit; în contextul articolului 12, este capacitatea unui copil de a-și exprima opiniile cu privire la anumite probleme într-un mod rezonabil și independent. De asemenea, trebuie luat în considerare impactul problemei asupra copilului. Cu cât impactul rezultatului asupra vieții copilului este mai mare, cu atât este mai relevantă evaluarea corespunzătoare a maturității copilului respectiv.

31. Trebuie să se țină seama de conceptul capacităților în evoluție ale copilului la fel de orientarea și îndrumarea pe care o primesc din partea părinților (a se vedea paragraful 84 și capitolul C de mai jos).

(b) Paragraful 2 al articolului 12

(i) Dreptul de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește”

32. Articolul 12, paragraful 2, specifică faptul că copilului trebuie oferite oportunități de a fi ascultat, în special „în orice procedură judiciară și administrativă care îl privește”. Comitetul subliniază că această dispoziție se referă la toate procedurile judiciare relevante care vizează copilul, fără limitare, inclusiv, de exemplu, separarea părinților, custodia, îngrijirea și adopția, copiii aflați în conflict cu legea, copiii victime a violenței fizice sau psihologice, abuzul sexual sau alte infracțiuni, asistență medicală, securitate socială, copiii neînsoțiți, copiii care solicită azil și copiii refugiați și copiii victime ale conflictelor armate și ale altor situații de urgență. Procedurile administrative tipice includ, de exemplu, decizii privind educația, sănătatea, mediul, condițiile de viață sau protecția copiilor. Ambele tipuri de proceduri pot implica mecanisme alternative de soluționare a conflictelor, cum ar fi medierea și arbitrajul.

33. Dreptul de a fi ascultat se aplică atât procedurilor inițiate de copil, precum și plângerile referitor la relele tratamente și plângerile cu privire la excluderea școlară, cât și cele inițiate de alte persoane dar care vizează copilul, cum ar fi separarea părinților sau adopția. Statele părți sunt încurajate să introducă măsuri legislative care să impună factorilor

Traducere din limba engleză în limba română

de decizie în procedurile judiciare sau administrative pentru a explica în ce măsură opiniile copilului sunt luate în considerare și consecințele asupra copilului.

34. Un copil nu poate să se exprime eficient acolo unde mediul este intimidant, ostil, insensibil sau necorespunzător vârstei sale. Procedurile trebuie să fie accesibile și corespunzătoare copiilor. O atenție deosebită trebuie acordată furnizării și livrării de informații prietenoase copiilor, sprijin corespunzător pentru auto reprezentare, personal instruit corespunzător, proiectarea sălilor de judecată, îmbrăcămintea judecătorilor și avocaților, prezența unor paravane și săli de așteptare separate.

(ii) “Fie direct, sau printr-un reprezentant sau un organism competent”

35. După ce copilul a decis să fie audiat, el sau ea va trebui să decidă cum va derula acest proces: „fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent”. Comitetul recomandă ca, ori de câte ori este posibil, copilul să aibă posibilitatea de a fi audiat direct în orice procedură.

36. Reprezentantul poate fi părinții, avocatul sau o altă persoană (printre altele, un asistent social). Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că, în multe cazuri (civil, penal sau administrativ), există riscuri legate de conflictul de interese între copil și cel mai firesc reprezentant al acestuia (părinții). Dacă audierea copilului se realizează prin intermediul unui reprezentant, este extrem de important ca aceasta să asigure transmiterea corectă a punctului de vedere al copilului către factorul decizional. Metoda aleasă ar trebui să fie determinată de copil (sau de autoritatea competentă, după caz), în funcție de situația sa. Reprezentanții trebuie să aibă suficiente cunoștințe și să înțeleagă diferite aspecte ale procesului decizional și experiență de lucru cu copiii.

37. Reprezentantul trebuie să fie conștient de faptul că acesta reprezintă exclusiv interesele copilului și nu interesele altor persoane (părinți), instituții sau organisme (de exemplu, azilul, administrația sau societatea). Trebuie elaborate de asemenea coduri de conduită pentru reprezentanții desemnați să reprezinte opiniile copilului.

(iii) “În conformitate cu regulile de procedură din legislația națională”

38. Oportunitatea de a fi reprezentat trebuie să fie „în conformitate cu regulile de procedură din legislația națională. Această clauză nu ar trebui interpretată ca permițând utilizarea legislației procedurale care restricționează sau împiedică exercitarea acestui drept fundamental. Dimpotrivă, statele părți sunt încurajate să respecte regulile de bază ale procedurilor echitabile, precum dreptul la apărare și dreptul de a avea acces la propriul dosar.

39. Atunci când nu se respectă regulile de procedură, decizia instanței sau a autorității administrative poate fi contestată și poate fi anulată, înlocuită sau trimisă înapoi pentru a fi reexaminată.

2. Pașii necesari pentru implementarea dreptului copilului de a fi ascultat

40. Implementarea celor două paragrafe ale articolului 12 necesită realizarea a cinci pași pentru a asigura realizarea în mod eficient a dreptului copilului de a fi ascultat ori de câte ori o chestiune vizează un copil sau când copilul este invitat să-și expună opiniile sale într-o procedură formală ori într-un alt context. Aceste cerințe trebuie aplicate în funcție de contextul dat.

(a) Pregătirea copilului

41. Cei responsabili de audierea copilului trebuie să se asigure că acesta este informat cu privire la dreptul de a-și exprima opinia în toate aspectele care îl vizează și, în special, în orice proces juridic și administrativ, precum și despre impactul pe care opiniile sale exprimate vor avea asupra rezultatului. În plus, copilul trebuie să primească informații despre opțiunea de a comunica direct sau prin intermediul unui reprezentant. Copilul trebuie să fie conștient de posibilele consecințe ale acestei alegeri. Persoana responsabilă de luarea deciziei trebuie să pregătească copilul în mod corespunzător înainte de audiere, oferind explicații cu privire la modul, când și unde va avea loc audierea și cine vor fi participanții și trebuie să țină seama de opiniile copilului în acest sens.

(b) Audierea copilului

42. Contextul în care un copil își exercită dreptul sau de a fi auzit trebuie să fie încurajator și favorabil, astfel încât copilul să poată fi sigur că adultul responsabil pentru audiere este dispus să asculte și să ia în considerare cu seriozitate ceea ce copilul a decis să comunice. Persoana care va audia opiniile copilului poate fi un adult implicat în problemele care îl vizează (de exemplu, un profesor, asistent social sau îngrijitor), un factor de decizie dintr-o instituție (de exemplu, un director, administrator sau judecător) sau un specialist (de ex. psiholog sau medic).

43. Experiența indică faptul că audierea ar trebui să aibă formatul unei discuții, mai degrabă decât o examinare unilaterală. Este de preferat ca un copil să nu fie audiat în ședință publică, ci în condiții de confidențialitate.

(c) Evaluarea capacităților copilului

44. Opiniile copilului trebuie să fie luate în considerare, atunci când o analiză de la caz la caz indică faptul că copilul este capabil să-și formeze propriile opinii. Dacă copilul este capabil să-și formeze propriile opinii într-un mod rezonabil și independent, factorul de decizie trebuie să ia în considerare opiniile copilului ca un factor semnificativ în soluționarea problemei. Trebuie dezvoltată o bună practică pentru evaluarea capacității copilului.

(d) Informații cu privire la importanța oferită opiniilor copilului (feedback)

45. Dat fiind faptul că copilul are dreptul de a-și exprima părerile și acestea trebuie să fie luate în considerare, este de datoria responsabilului de luarea deciziei să informeze copilul despre rezultatul procesului și să-i explice în ce mod opiniile exprimate au afectat decizia finală. Feedbackul reprezintă o garanție că punctul de vedere al copilului nu a fost pur și simplu ascultat de dragul formalității, ci s-a ținut cont de acesta la luarea deciziei. Această informație ar putea încuraja copilul să insiste, să fie de acord ori să facă o altă propunere sau, în cazul unei proceduri juridice ori administrative, să înainteze o contestație sau să depună o plângere.

(e) Plângeri, recurs și despăgubiri

46. Este necesar să fie adoptate legi care să ofere proceduri de plângere și recurs atunci când dreptul lor de a fi ascultați și de a li se acorda atenția cuvenită este ignorat și încălcat⁷.

⁷ Vezi Comentariul general nr. 5 din 2003 a Comitetului despre acțiunile generale de implementare a Convenției cu privire la Drepturile Copilului, paragraful 24.

Traducere din limba engleză în limba română

Copiii ar trebui să aibă posibilitatea să se adreseze unui ombudsman sau unei persoane cu funcție similară în toate instituțiile pentru copii, printre altele, în școli și centre de zi, pentru a-și exprima plângerile. Copiii ar trebui să știe cine sunt aceste persoane și cum să îi contacteze. În cazul conflictelor familiale cu privire la nerespectarea dreptului copilului de a fi ascultat, un copil ar trebui să poată apela la o persoană din cadrul serviciilor de tineret ale comunității.

47. În cazul în care se încalcă dreptul copilului de a fi ascultat în ceea ce privește procedurile judiciare și administrative (art. 12, paragraful 2), copilul trebuie să aibă acces la proceduri de recursuri și plângeri care prevăd despăgubiri pentru încălcarea drepturilor. Procedurile de depunere a plângerilor trebuie să ofere mecanisme fiabile pentru a se asigura că copiii sunt încrezători că atunci când vor apela la aceștia nu vor fi supuși riscului la violență sau la pedeapsă.

3. Obligațiile statelor părți

(a) Obligațiile de bază ale statelor părți

48. Dreptul copilului de a fi ascultat impune obligația statelor părți de a-și revizui sau modifica legislația pentru a introduce mecanisme care să ofere copiilor acces la informații corespunzătoare, sprijin corespunzător, și dacă este necesar, feedback cu privire la ponderea acordată opiniilor lor și proceduri pentru reclamații, recurs și despăgubire.

49. Pentru a îndeplini aceste obligații statele părți trebuie să adopte următoarele strategii:

- Să revizuiască și să elimine declarațiile restrictive și rezervele referitoare la articolul 12.
- Să înființeze instituții independente pentru protecția drepturilor omului, cum ar fi ombudsmanul pentru copii sau comisarii cu un mandat larg pentru drepturile copilului.⁸
- Să ofere instruire cu privire la articolul 12 și aplicarea sa în practică, pentru toți profesioniștii care lucrează cu copiii, inclusiv avocați, judecători, polițiști, asistenți sociali, lucrători comunitari, psihologi, îngrijitori, personal din penitenciare, profesori la toate nivelurile ale sistemului educațional, medici, asistenți medicali și alți profesioniști din domeniul sănătății, funcționari publici și agenți publici, responsabilii de examinare a cererilor de azil și liderii comunității.
- Să asigure condiții corespunzătoare pentru susținerea și încurajarea copiilor să-și exprime opiniile și ce ar garanta că aceste puncte de vedere vor fi luate în considerare, prin reglementări și aranjamente care sunt ferm ancorate în legi și coduri instituționale și sunt evaluate periodic în ceea ce privește eficacitatea lor.

⁸ Vezi Comentariul general nr. 2 din 2002 a Comitetului despre rolul instituțiilor independente în domeniul drepturilor copilului.

Traducere din limba engleză în limba română

- Să combată atitudinile negative, care împiedică realizarea deplină a dreptului copilului de a fi ascultat, prin campanii publice, inclusiv prin implicarea liderilor de opinie și mass-media, pentru a schimba concepțiile obișnuite răspândite pe larg despre copil.

(b) Obligațiile specifice referitoare la procedurile judiciare și administrative

(i) Dreptul copilului de a fi audiat în cadrul procedurilor judiciare civile

50. Principalele probleme care necesită audierea copilului sunt menționate mai jos:

Divorțul și separarea

51. În cazurile de separare și divorț, copiii sunt afectați fără echivoc de deciziile instanțelor. Problemele ce țin de pensia de întreținere pentru copil, precum și custodia precum și dreptul la vizită sunt stabilite de judecător fie la proces, fie prin procesele de mediere. În multe state legea prevede, referitor la disoluția unei relații, că judecătorul trebuie să acorde o importanță majoră „interesului superior al copilului”.

52. Din acest motiv, toate legislațiile privind separarea și divorțul trebuie să includă dreptul copilului de a fi ascultat de factorii de decizie și în procesele de mediere. Unele jurisdicții, fie ca o chestiune de politică sau de legislație, preferă să stabilească o vârstă la care copilul este considerat capabil să-și exprime propriile opinii. Cu toate acestea, Convenția stipulează că această chestiune să fie determinată de la caz la caz, deoarece se referă la vârstă și gradul de maturitate al copilului, iar din acest motiv, necesită o evaluare individuală a capacității copilului.

Separarea de părinți și îngrijirea alternativă

53. Ori de câte ori se ia o decizie ca un copil să fie separat de familia sa, deoarece copilul este victima abuzului sau neglijării în interiorul casei sale, trebuie să se țină seama de punctul de vedere al copilului pentru a determina interesul superior al copilului. Intervenția poate fi inițiată printr-o plângere depusă de însuși copilul, a unui alt membru al familiei sau a unui membru al comunității care a fost martor la abuz sau neglijență în familie.

54. Experiența Comitetului demonstrează că dreptul copiilor de a fi ascultat nu este întotdeauna luat în considerare de către statele părți. Comitetul recomandă statelor părți să asigure, prin legislație, reglementări și directive politice, că opiniile copilului sunt solicitate și luate în considerare, inclusiv decizii privind plasarea în plasament sau familii temporare, dezvoltarea planurilor de îngrijire și revizuirea acestora precum și vizitele părinților și familiei.

Adopția și plasamentul kafalah din legea islamică

55. Atunci când procesul de adopție sau plasarea copilului în kafalah din legea islamică este în derulare și în cele din urmă va fi adoptat sau plasat în kafalah, audierea copilului dat devine o necesitate stringentă. Un astfel de proces este, de asemenea, necesar atunci când părinții adoptivi sau familiile adoptive adoptă un copil, deși aceștia locuiesc deja de ceva timp împreună.

56. Articolul 21 al Convenției prevede că interesul superior al copilului va fi considerat primordial. În deciziile privind adopția, kafalah sau alt tip de plasament, „interesul superior”

Traducere din limba engleză în limba română

al copilului nu poate fi definit fără luarea în considerare a opiniilor copilului. Comitetul îndeamnă toate statele părți să informeze copilul, dacă este posibil, cu privire la efectele adopției, a kafala sau a altor tipuri de plasamente și să asigure prin legislație că părerile copilului sunt ascultate.

(ii) Dreptul copilului de a fi ascultat în procesele judiciare penale

57. În procedurile penale, dreptul copilului de a-și exprima opiniile în mod liber în toate aspectele care îl vizează trebuie să fie pe deplin respectat și pus în aplicare pe parcursul tuturor etapelor procesului de justiție pentru minori.⁹

Copilul infractor

58. Articolul 12 paragraful (2) din Convenție prevede că un copil bănuțit, acuzat sau recunoscut că a încălcat legea penală are dreptul de a fi audiat. Acest drept trebuie respectat pe deplin pe parcursul tuturor etapelor procesului judiciar, de la etapa preliminară în care copilul are dreptul să tacă, până la dreptul de a fi audiat de poliție, procuror și judecătorul de instrucție. Se aplică și prin etapele de adjudecare și dispunere, precum și prin punerea în aplicare a măsurilor impuse.

59. În caz de diversiune, inclusiv de mediere, un copil trebuie să aibă posibilitatea să-și dea consimțământul gratuit și voluntar și trebuie să aibă posibilitatea de a obține consiliere și asistență juridică și de altă natură pentru a determina oportunitatea și dorința diversiunii propuse.

60. Pentru a participa efectiv la procedură, fiecare copil trebuie să fie informat cu promptitudine și direct despre acuzațiile care îi sunt aduse într-o limbă pe care o înțelege, precum și despre procesul de justiție pentru minori și posibilele măsuri întreprinse de instanță. Procedurile ar trebui să se desfășoare într-o atmosferă care să permită copilului să participe și să se exprime liber.

61. Înșuși procesul propriu zis precum și alte audieri ale unui copil care se află în conflict cu legea ar trebui să se desfășoare cu ușile închise. Excepțiile de la această regulă ar trebui să fie foarte limitate, clar conturate în legislația națională și ghidate de interesul superior al copilului.

Copilul victimă și copilul martor

62. Copilul victimă și copilul martor al unei infracțiuni trebuie să aibă posibilitatea de a-și exercita pe deplin dreptul de a-și exprima liber opinia în conformitate cu rezoluția Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite 2005/20, „Instrucțiuni privind Justiția în Chestiuni care implică Copii Victime și Martori ai Infracțiunilor”.¹⁰

63. În special, aceasta înseamnă că trebuie depuse toate eforturile pentru a se asigura că un copil victimă sau / și un martor este consultat cu privire la aspectele relevante în ceea ce privește implicarea în cazul examinat și are dreptul să își exprime în mod liber și cu propriile cuvinte opinia, punctele de vedere și preocupările cu privire la implicarea sa în procesul judiciar.

⁹Vezi Comentariul general nr. 10 din 2007 a Comitetului despre drepturile copilului în sistemul justiției juvenile (CDC/C/GC/10).

Traducere din limba engleză în limba română

¹⁰Rezoluția Consiliului Economic și Social al Națiunilor Unite 2005/20, în special articolele 8, 19 și 20, disponibile pe adresa: www.un.org/ecosoc/docs/2005/Resolution%202005-20.pdf.

64. Dreptul copilului victimă și /sau martor este în strânsă legătură cu dreptul de a fi informat cu privire la aspecte precum disponibilitatea serviciilor medicale, psihologice și sociale, rolul unui copil victimă și/sau martor, modalitățile prin care se desfășoară „interogarea”, mecanisme de sprijin existente pentru copil atunci când depune o plângere și participă la investigații și proceduri judiciare, locurile și orele specifice audierilor, disponibilitatea măsurilor de protecție, posibilitățile de a primi despăgubiri și dispozițiile pentru apel.

(iii) Dreptul copilului de a fi ascultat în procedurile administrative

65. Toate statele părți ar trebui să elaboreze proceduri administrative în legislație care să reflecte prevederile articolului 12 și să asigure dreptul copilului de a fi ascultat împreună cu alte drepturi procedurale, inclusiv dreptul la divulgarea informațiilor pertinente, notificarea cu privire la audiere și reprezentarea de către părinți sau alte persoane.

66. Copiii sunt mai susceptibili de a fi implicați în proceduri administrative decât în procedurile judiciare, deoarece procedurile administrative sunt mai puțin formale, mai flexibile și relativ ușor de stabilit prin lege și reglementări. Procedurile trebuie să fie adaptate și accesibile la nevoile copiilor.

67. Exemple specifice de proceduri administrative relevante pentru copii includ mecanisme de abordare a problemelor disciplinare în școli (de exemplu, suspendări și expulzări), refuzuri de acordare a certificatelor școlare și probleme legate de rezultatele școlare, măsuri disciplinare și refuzuri de acordare a privilegiilor în centrele de detenție pentru minori, cereri de azil înaintate de copii neînsoțiți și cereri pentru eliberarea permiselor de conducere. În aceste chestiuni, un copil ar trebui să aibă dreptul de a fi ascultat și de a se bucura de celelalte drepturi „în concordanță cu normele procedurale ale dreptului național”.

B. Dreptul de a fi ascultat și conexiunile cu alte prevederi ale Convenției

68. Articolul 12, ca principiu general, este legat de celelalte principii generale ale Convenției, precum articolul 2 (dreptul la nediscriminare), articolul 6 (dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare) și, în special, este interdependent cu articolul 3 (prioritatea interesului superior al copilului). Articolul 12 este, de asemenea, strâns legat de articolele referitoare la drepturile și libertățile civile, în special articolul 13 (dreptul la libertatea de exprimare) și articolul 17 (dreptul la informație). Mai mult, articolul 12 este legat de toate celelalte articole ale Convenției, care nu pot fi puse în aplicare pe deplin dacă copilul nu este respectat ca subiect cu propriile sale opinii cu privire la drepturile consacrate în articolele respective și punerea lor în aplicare.

69. Legătura articolului 12 cu articolul 5 (capacitățile în evoluție ale copilului și orientarea și îndrumarea corespunzătoare din partea părinților, a se vedea punctul 84 din prezentul comentariu general) are o relevanță specială, deoarece este crucial ca îndrumările oferite de părinți să țină seama de capacitățile în evoluție ale copilului.

1. Articolele 12 și 3

70. Scopul articolului 3 este de a se asigura că în toate acțiunile ce vizează copii, întreprinsă de către o instituție publică sau privată de asistență socială, instanțe, autorități administrative sau organe legislative, interesul superior al copilului este primordial. Aceasta înseamnă că fiecare acțiune întreprinsă în numele copilului trebuie să respecte interesul superior al copilului. Interesul superior al copilului este similar cu un drept procedural care obligă statele părți să introducă măsuri în procesul de acțiune pentru a se asigura că interesul superior al copilului este respectat. Convenția obligă statele părți să se asigure că cei responsabili pentru aceste acțiuni aud copilul așa cum este prevăzut la articolul 12. Această măsură este obligatorie.

71. Interesul superior al copilului, stabilit în urma consultării cu copilul, nu este singurul factor care trebuie luat în considerare în acțiunile instituțiilor, autorităților și administrației. Cu toate acestea, are o importanță crucială, la fel ca și părerile copilului.

72. Articolul 3 se referă la cazuri individuale, dar, în mod explicit, impune, de asemenea, ca interesul superior al copiilor ca grup să fie luat în considerare în toate acțiunile referitoare la copii. În consecință, statele părți au obligația de a lua în considerare nu numai situația individuală a fiecărui copil atunci când ne referim la identificarea interesului superior, ci și de interesele copiilor ca grup. Mai mult, statele părți trebuie să examineze acțiunile instituțiilor publice și private, ale autorităților, precum și ale organelor legislative. Extinderea obligației asupra „organelor legislative” indică în mod clar că fiecare lege, regulament sau regulă care vizează copiii trebuie să fie ghidată de criteriul „interesul suprem al copilului”.

73. Nu există nicio îndoială că interesul superior al copiilor ca grup definit trebuie stabilit în același mod ca și determinarea interesului individual al unui copil. Dacă sunt în joc interesul superior al unui număr mare de copii, atunci administrația instituțiilor, autoritățile sau organele guvernamentale ar trebui să ofere, de asemenea, oportunitatea de a asculta copiii în cauză din astfel de grupuri nedefinite și de a lua în considerare opiniile lor în timp ce planifică acțiuni, inclusiv decizii legislative, care afectează direct sau indirect copiii.

74. Nu există contradicții între articolele 3 și 12, ci doar un rol complementar al celor două principii generale: unul stabilește obiectivul realizării interesului superior al copilului, iar celălalt oferă metodologia pentru atingerea obiectivului de a auzi fie copilul, fie copiii. De fapt, nu poate exista o aplicare corectă a articolului 3 dacă componentele articolului 12 nu sunt respectate. La fel, articolul 3 întărește funcționalitatea articolului 12, facilitând rolul esențial al copiilor în toate deciziile care le afectează viața.

2. Articolele 12, 2 și 6

75. Dreptul la nediscriminare este un drept inerent garantat de toate instrumentele privind drepturile omului, inclusiv Convenția privind Drepturile Copilului. Conform articolului 2 al Convenției, fiecare copil are dreptul de a nu fi discriminat în exercitarea drepturilor sale, inclusiv a celor prevăzute la articolul 12. Comitetul subliniază că statele părți vor lua măsuri corespunzătoare pentru a asigura fiecărui copil dreptul să-și exprime liber opiniile și să aibă în vedere aceste opinii în mod corespunzător, fără discriminare pe motive de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, de naționalitate, apartenență etnică sau socială, situația materială, incapacitate fizică, statutul la naștere sau alt statut. Statele părți vor aborda discriminarea, inclusiv împotriva grupurilor de copii vulnerabili sau marginalizați, pentru a se asigura că copiii au dreptul de a fi ascultați și li se permite să participe la

Traducere din limba engleză în limba română

procesele de luare a deciziilor cu privire la orice problemă care îi afectează în mod egal cu toți ceilalți copii.

76. În special, Comitetul observă cu îngrijorare că, în unele societăți, atitudinile și practicile obișnuite subminează și pun limitări severe la exercitarea acestui drept. Statele părți vor lua măsuri corespunzătoare pentru a sensibiliza și educa societatea cu privire la impactul negativ al acestor atitudini și practici și pentru a încuraja schimbările de atitudine în vederea implementării depline a drepturilor fiecărui copil în temeiul Convenției.

77. Comitetul îndeamnă statele părți să acorde o atenție deosebită dreptului copilului de a fi ascultat, în special, în cazul fetelor și de a le acorda sprijin, dacă este necesar, de a-și exprima punctul de vedere și de a-i acorda atenția opiniei sale, deoarece stereotipurile de gen și valorile patriarhale subminează și pun limitări severe asupra fetelor să –și exercite dreptul prevăzut la articolul 12.

78. Comitetul salută obligația statelor părți prevăzută la articolul 7 din Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități de a se asigura că copiii cu dizabilități beneficiază de asistența și echipamentele necesare pentru a le permite să își exprime în mod liber opiniile și pentru ca aceste opinii să fie luate în considerare.

79. Articolul 6 din Convenția privind drepturile copilului recunoaște că fiecare copil are un drept inerent la viață și că statele părți vor asigura, în măsura maximă posibilă, viața și dezvoltarea copilului. Comitetul subliniază faptul promovării oportunităților copilului de a fi ascultat, întrucât participarea copilului este un instrument de stimulare a dezvoltării depline a personalității și a capacităților în evoluție ale copilului, în conformitate cu articolul 6 și cu obiectivele educației încorporate în articolul 29.

3. Articolele 12, 13, 17

80. Articolul 13, privind dreptul la libertatea de exprimare și articolul 17, privind accesul la informații, sunt condiții esențiale pentru exercitarea efectivă a dreptului de a fi audiat. Aceste articole stabilesc că copiii sunt subiecți de drepturi și, împreună cu articolul 12, afirmă că copilul este îndreptățit să exercite aceste drepturi în numele său, în conformitate cu capacitățile sale în evoluție.

81. Dreptul la libertatea de exprimare prevăzut de articolul 13 este adesea confundat cu articolul 12. Cu toate acestea, deși ambele articole sunt strâns legate, ele elaborează drepturi diferite. Libertatea de exprimare se referă la dreptul de a deține și exprima opinii și de a căuta și primi informații prin orice mijloace de comunicare. Afirmă dreptul copilului de a nu fi restricționat de statul parte în opiniile pe care le deține sau le exprimă. Ca atare, obligația pe care aceasta o impune statelor părți este să se abțină de la interferențe în exprimarea acestor puncte de vedere sau în accesul la informații, protejând în același timp dreptul de acces la mijloacele de comunicare și dialogul public. Cu toate acestea, articolul 12 se referă la dreptul de exprimare a punctelor de vedere în mod specific cu privire la aspectele care afectează copilul și la dreptul de a fi implicat în acțiuni și decizii care au un impact asupra vieții sale. Articolul 12 impune statelor părți obligația de a introduce cadrul legal și mecanismele necesare pentru a facilita implicarea activă a copilului în toate acțiunile care îl afectează și în luarea deciziilor și pentru a îndeplini obligația de a acorda ponderea cuvenită acestor puncte de vedere odată exprimate. Libertatea de exprimare din articolul 13 nu necesită un astfel de angajament sau răspuns din partea statelor părți. Cu toate acestea, crearea unui mediu unde

Traducere din limba engleză în limba română

opiniile copilului sunt respectate, în conformitate cu articolul 12, contribuie, de asemenea, la consolidarea capacităților copiilor de a-și exercita dreptul la libertatea de exprimare.

82. Respectarea dreptului copilului la informație, în conformitate cu articolul 17 este, într-o mare măsură, o condiție prealabilă pentru realizarea efectivă a dreptului la exprimare. Copiii au nevoie de acces la informații în formate adaptate vârstei și capacităților lor cu privire la toate problemele care le preocupă. Această regulă este valabilă, de exemplu, în cazul informațiilor referitoare la drepturile lor, orice proceduri care le afectează, legislației naționale, reglementărilor și politicilor, serviciilor locale și procedurilor de contestație și reclamație. În conformitate cu articolele 17 și 42, statele părți ar trebui să includă drepturile copiilor în programa școlară.

83. Comitetul reamintește, de asemenea, statelor părți că mass-media reprezintă un mijloc important atât de promovare a conștientizării dreptului copiilor de a-și exprima opiniile, cât și de a oferi oportunități pentru exprimarea publică a acestor opinii. Acesta îndeamnă diverse forme de mass-media să dedice resurse suplimentare incluziunii copiilor în dezvoltarea programelor și crearea de oportunități pentru copii de a dezvolta și de a conduce inițiative media cu privire la drepturile lor.¹¹

4. Articolele 12 și 5

84. Articolul 5 din Convenție prevede că statele părți vor respecta responsabilitățile, drepturile și îndatoririle părinților, ale tutorilor legali sau ale membrilor familiei lărgite sau ale comunității, astfel cum prevăd obiceiurile locale, pentru a oferi îndrumare și indicații copilului în exercitarea drepturilor recunoscute în Convenție. În consecință, copilul are dreptul la îndrumare și indicații, care trebuie să compenseze lipsa de cunoștințe, experiență și înțelegere a copilului și trebuie să corespundă cu capacitățile sale de evoluție, așa cum se menționează în acest articol. Cu cât copilul însuși știe, experimentează și înțelege, cu atât părintele, tutorele legal sau alte persoane responsabile legal de copil trebuie să transforme direcția și îndrumarea în reamintiri și sfaturi și mai târziu într-o discuție pe picior de egalitate. Această transformare nu va avea loc într-un moment fix al dezvoltării unui copil, ci va crește constant pe măsură ce copilul este încurajat să-și exprime părerea.

85. Această cerință este consolidată de articolul 12 al Convenției, care prevede că opiniile copilului trebuie să fie luate în considerare, ori de câte ori copilul este capabil să își formeze propriile opinii. Cu alte cuvinte, pe măsură ce copiii dobândesc capacități, aceștia au dreptul la un nivel crescut de responsabilitate pentru reglementarea problemelor care îi vizează.¹²

5. Articolul 12 și implementarea drepturilor copilului în general

86. Pe lângă articolele discutate în paragrafele precedente, majoritatea celorlalte articole ale Convenției impun și promovează implicarea copiilor în problemele care îi afectează. Pentru aceste implicări multiple, conceptul de participare este utilizat în mod omniprezent. Fără îndoială, punctul central al acestor implicări este articolul 12, dar cerința de a planifica, lucra și dezvolta în consultare cu copiii este prezentă în toată Convenția.

87. Practica implementării se ocupă de o gamă largă de probleme, cum ar fi sănătatea, economia, educația sau mediul, care sunt de interes nu numai pentru copil ca individ, ci și pentru grupuri de copii și copii în general. În consecință, Comitetul a interpretat întotdeauna termenul participare pe scară largă pentru a stabili proceduri nu numai pentru un anumit copil în parte și pentru grupuri de copii clar definite, ci și pentru alte grupuri de copii, cum ar fi

Traducere din limba engleză în limba română

copiii indigeni, copiii cu dizabilități sau copiii în general, care sunt afectați direct sau indirect de condițiile sociale, economice sau culturale de viață din societatea lor.

¹¹Discuțiile generale privind copilul și mijloacele de informare (1996) www.unchr.ch/html/menu2/6/crc/doc/days/media.pdf.

¹²Comentariul general nr. 5(2003) cu privire la acțiunile generale de implementare a Convenției cu privire la Drepturile Copilului.

88. Această interpretare largă a participării copiilor se reflectă în documentul final adoptat de cea de-a douăzeci și șaptea sesiune specială a Adunării Generale intitulată „O lume demnă pentru copii”. Statele părți au promis „să dezvolte și să implementeze programe pentru a promova participarea semnificativă a copiilor, inclusiv a adolescenților, la procesele de luare a deciziilor, inclusiv în familii și școli și la nivel local și național” (paragraful 32, paragraful 1). Comitetul a declarat în comentariul său general nr. 5 cu privire la măsurile generale de punere în aplicare a Convenției cu privire la drepturile copilului: „Este important ca guvernele să dezvolte o relație directă cu copiii, nu doar una mediatizată prin organizații neguvernamentale (ONG-uri) sau instituții pentru drepturile omului.”¹³

C. Implementarea dreptului de a fi ascultat în diferite contexte și situații

89. Dreptul copilului de a fi auzit trebuie să fie pus în aplicare în diverse situații și contexte în care copiii cresc, se dezvoltă și învață. În aceste situații și contexte, există diferite concepte referitoare la copilul și rolul său, care pot încuraja sau restricționa implicarea copiilor în problemele de zi cu zi și în deciziile cruciale. Sunt disponibile diferite modalități de a influența punerea în aplicare a dreptului copilului de a fi ascultat, pe care statele părți le pot folosi pentru a încuraja participarea copiilor.

1. În cadrul familiei

90. O familie în care copiii își pot exprima în mod liber punctele de vedere și pot fi luați în serios încă de la vârste fragede oferă un model important și este o pregătire pentru ca copilul să își exercite dreptul de a fi ascultat într-o societate mai largă¹⁴. O asemenea abordare a educației copilului favorizează dezvoltarea personală, îmbunătățirea relațiilor familiale și sprijină socializarea copiilor și joacă un rol preventiv împotriva tuturor formelor de violență în casă și familie.

91. Convenția recunoaște drepturile și responsabilitățile părinților sau ale altor tutorilor legali, de a oferi îndrumarea și indicațiile potrivite copiilor lor (a se vedea paragraful 84 de mai sus), dar subliniază că acest lucru trebuie să îi permită copilului să își exercite drepturile și insistă că indicațiile și îndrumarea să fie adaptate la capacitățile în evoluție ale copilului.

92. Statele părți ar trebui să încurajeze, prin legislație și politici, părinții, tutorii și îngrijitorii să asculte copiii și să acorde atenția cuvenită punctelor lor de vedere în problemele care îi privesc. Părinții ar trebui, de asemenea, sfătuiți să sprijine copiii în realizarea dreptului de a-și exprima opiniile în mod liber și să aibă în vedere în mod corespunzător opiniile copiilor la toate nivelurile societății.

¹³Ibid. paragraful 12

93. Pentru a sprijini dezvoltarea stilurilor parentale care respectă dreptul copilului de a fi ascultat, Comitetul recomandă statelor părți să promoveze programe de educație a părinților, care se bazează pe comportamentele și atitudinile pozitive existente și să difuzeze informații cu privire la drepturile copiilor și părinților consacrate în Convenție.

94. Astfel de programe trebuie să abordeze următoarele subiecte:

- Relația bazată pe respect reciproc dintre părinți și copii
- Implicarea copiilor în luarea deciziilor
- Consecințele atunci când opiniile copiilor sunt luate în considerare
- Înțelegerea, promovarea și respectarea capacităților în evoluție ale copiilor
- Modalități de a soluționa punctele de vedere conflictuale în cadrul familiei.

95. Aceste programe trebuie să consolideze principiul conform căruia fetele și băieții au drepturi egale de a-și exprima opiniile.

96. Mass-media ar trebui să joace un rol puternic în comunicarea părinților că participarea copiilor lor este de o mare valoare pentru copiii înșiși, familiile lor și societate.

2. În cazul îngrijirii alternaive

97. Trebuie introduse mecanisme pentru a se asigura că copiii, în toate formele de îngrijire alternativă, inclusiv în instituții, sunt capabili să își exprime opiniile și că aceste opinii trebuie să aibă ponderea cuvenită în ceea ce privește plasarea lor, regulamentele de îngrijire în familiile adoptive sau alte forme de plasament precum și cele referitoare la viața lor cotidiană. Aceste mecanisme ar trebui să includă:

- Legislație care oferă copilului dreptul la informații cu privire la orice tip de plasament, îngrijire și / sau tratament oferindu-i oportunități semnificative de a-și exprima opiniile și de a li se acorda atenția cuvenită pe tot parcursul procesului decizional.
- Legislație care să asigure dreptul copilului de a fi ascultat și că opiniilor acestuia vor fi acordate importanța cuvenită în dezvoltarea și înființarea de servicii de îngrijire adaptate nevoilor copiilor.
- Înființarea unei instituții de monitorizare competente, cum ar fi un avocat, un comisar sau un inspectorat pentru copii, pentru a monitoriza respectarea regulilor și reglementărilor referitoare la serviciile de îngrijire, protecție sau tratament pentru copii în conformitate cu obligațiile prevăzute la articolul 3. Organul de monitorizare

Traducere din limba engleză în limba română

ar trebui să aibă acces neîngrădit la facilitățile de îngrijire de tip rezidențial (inclusiv cele destinate copiilor care intră în conflict cu legea), să consulte direct părerile și preocupările copilului și să monitorizeze măsura în care opiniile sale sunt ascultate și luate în considerare de către instituția în cauză

- Stabilirea unor mecanisme eficiente, de exemplu, un consiliu reprezentativ al copiilor, care să includă atât fete, cât și băieți, în unitatea de îngrijire rezidențială, și care să aibă dreptul de a participa la dezvoltarea și punerea în aplicare a politicii și a oricăror reguli ale instituției.

3. În domeniul sănătății

98. Realizarea dispozițiilor Convenției necesită respectarea dreptului copilului de a-și exprima opiniile și de a se implica la promovarea dezvoltării armonioase și bunăstării copiilor. Acest lucru este valabil atât în cazul deciziilor individuale privind îngrijirea sănătății, precum și implicării copiilor în dezvoltarea politicii și serviciilor de sănătate.

99. Comitetul identifică mai multe aspecte distincte, dar legate, care trebuie luate în considerare în ceea ce privește implicarea copilului în practici și decizii legate de propriile nevoi de sănătate.

100. Copiii, inclusiv copiii mici, ar trebui să fie incluși în procesele de luare a deciziilor, într-un mod compatibil cu capacitățile lor în evoluție. Ar trebui să li se ofere informații despre tratamentele propuse și efectele și rezultatele acestora, inclusiv în formate corespunzătoare și accesibile copiilor cu dizabilități.

101. Statele părți trebuie să adopte legi sau reglementări pentru a se asigura că copiii beneficiază de sfaturi și consiliere medicală confidențială fără consimțământul părinților, indiferent de vârsta copilului, acolo unde acest lucru este necesar pentru siguranța sau bunăstarea copilului. Copiii pot avea nevoie de un astfel de acces, de exemplu, în cazul în care se confruntă cu violență sau abuz la domiciliu, sau au nevoie de educație sau servicii de sănătate reproductivă sau în cazul unor conflicte între părinți și copil privind accesul la serviciile de sănătate. Dreptul la consiliere și sfaturi este distinct de dreptul de a da consimțământul în ceea ce privește o intervenție medicală și nu ar trebui să fie supus niciunei limite de vârstă.

102. Comitetul salută introducerea în unele țări a unei vârste fixe la care dreptul de a-și da consimțământ se transferă copilului și încurajează statele părți să ia în considerare introducerea unei astfel de legislații. Astfel, copiii odată ajunși la vârstă specificată au dreptul de a-și da consimțământul fără cerința unei evaluări profesionale individuale a capacității, după consultarea unui expert independent și competent. Cu toate acestea, Comitetul recomandă insistent statelor părți să se asigure că, în cazul în care un copil mai mic poate demonstra capacitatea de a exprima o opinie informată asupra tratamentului său, această opinie este considerată suficient de importantă.

103. Medicii și instituțiile din domeniul sănătății ar trebui să ofere copiilor informații clare și accesibile cu privire la drepturile de a participa la cercetarea pediatrică și la studiile clinice. Aceștia trebuie informați cu privire la cercetare, astfel încât consimțământul lor informat să poată fi obținut pe lângă alte garanții procedurale.

Traducere din limba engleză în limba română

104. Statele părți ar trebui, de asemenea, să introducă măsuri care să permită copiilor să își împărtășească opiniile și experiențele în cadrul proceselor de planificare și programare a serviciilor pentru sănătatea și dezvoltarea lor. Opiniile lor ar trebui căutate cu privire la toate aspectele legate de sănătate, inclusiv ce servicii sunt necesare, cum și unde sunt cele mai bine furnizate, bariere discriminatorii în calea accesului la servicii, calitatea și atitudinile profesioniștilor din domeniul sănătății și cum se promovează capacitățile copiilor de a-și asuma un nivel crescut responsabilitatea pentru propria sănătate și dezvoltare. Aceste informații pot fi obținute, printre altele, prin sisteme de feedback de la copiii care utilizează servicii sau sunt implicați în cercetare și procese consultative și pot fi transmise consiliilor sau parlamentelor locale sau naționale ale copiilor pentru a elabora standarde și indicatori ai serviciilor de sănătate care respectă drepturile copilului.¹⁴

4. În domeniul educației și în școli

105. Respectarea dreptului copilului de a fi auzit în domeniul educației este fundamental pentru realizarea dreptului la educație. Comitetul constată cu îngrijorare autoritarismul continuu, discriminare, lipsă de respect și violență care caracterizează realitatea multor școli și săli de clasă. Astfel de medii nu sunt favorabile pentru ca fiecare copil să-și poată exprima opiniile și ca acestea să fie luate în considerare.

106. Comitetul recomandă statelor părți să ia măsuri pentru a oferi copiilor oportunități de a-și exprima opiniile și pentru a li se acorda atenția cuvenită.

107. În toate mediile educaționale, inclusiv programele educaționale pentru copii mici, ar trebui promovat rolul activ al copiilor într-un mediu de învățare participativ⁸. Procesele de predare și învățare trebuie să ia în considerare condițiile de viață și perspectivele copiilor. Din acest motiv, autoritățile educaționale trebuie să includă opiniile copiilor și ale părinților lor în planificarea programelor școlare și a curriculumului.

108. Educația pentru drepturile omului poate modela motivațiile și comportamentele copiilor numai atunci când drepturile omului sunt aplicate în instituțiile în care copilul învață, se joacă și trăiește împreună cu alți copii și adulți⁹. În special, dreptul copiilor de a fi ascultat este supus unui control critic de către copiii din aceste instituții, unde copiii pot observa, de fapt, dacă părerile lor sunt luate în considerare, astfel cum a fost declarat în Convenție.

109. Participarea copiilor este indispensabilă pentru crearea unui climat social în clasă, care stimulează cooperarea și sprijinul reciproc necesar pentru învățarea interactivă centrată pe copil. Acordarea atenției punctelor de vedere ale copiilor este deosebit de importantă în eliminarea discriminării, prevenirea violenței și măsurilor disciplinare. Comitetul salută dezvoltarea și extinderea consilierii și educației de la egal la egal.

¹⁴ Comitetul atrage atenția la Comentariul general nr. 3 (2003) privind HIV/SIDA și drepturile copilului, paragrafele 11 și 12, precum și la recomandarea generală nr. 4 (2003) privind sănătatea adolescenților, paragraful 6.

¹⁵ „Educația pentru toți, o abordare bazată pe principiile drepturilor omului: Un cadru pentru realizarea dreptului copiilor la educație și drepturilor copiilor în cadrul educației”, UNICEF/UNESCO (2007).

Traducere din limba engleză în limba română

¹⁶ Comitetul pentru Drepturile Copilului, Comentariul general nr. 1 (2001) cu privire la finalitățile educației (articolul 29, paragraful 1 al Convenției), (CDC/GC/2001/1)

110. Participarea constantă a copiilor la procesele de luare a deciziilor ar trebui realizată prin, printre altele, consiliile de clasă, consiliile de elevi și prin reprezentanți ai elevilor în consiliile și comitetele școlare, unde aceștia își pot exprima liber opiniile cu privire la dezvoltarea și punerea în aplicare a politicilor școlare și a codurilor de comportament. Aceste drepturi trebuie să fie consacrate în legislație, mai degrabă decât să se bazeze pe bunăvoința autorităților, școlilor și a cadrelor didactice pentru a le pune în aplicare.

111. Dincolo de mediul școlar, statele părți ar trebui să consulte copiii la nivel local și național cu privire la toate aspectele politicii educaționale, inclusiv, printre altele, consolidarea caracterului prietenos al copilului din sistemul educațional, facilitățile de învățare informale și non-formale, care oferă copiilor o „a doua șansă”, programe școlare, metode de predare, structuri școlare, standarde, formarea bugetului și sisteme de protecție a copilului

112. Comitetul încurajează statele părți să sprijine dezvoltarea organizațiilor studențești independente, care pot ajuta copiii să își îndeplinească în mod competent rolurile participative în sistemul educațional.

113. În deciziile privind trecerea la o altă treaptă de studii sau alegerea profilului, trebuie garantat dreptul copilului de a fi ascultat, deoarece aceste decizii afectează profund interesele superioare ale copilului. Astfel de decizii trebuie să facă obiectul unui control administrativ sau judiciar. În plus, în ceea ce privește măsurile disciplinare, dreptul copilului de a fi ascultat trebuie respectat pe deplin¹⁷. În special, în cazul excluderii unui copil de la studii sau exmatricularea din școală, această decizie trebuie să fie supusă controlului judiciar, deoarece contravine dreptului copilului la educație.

114. Comitetul salută introducerea de programe școlare prietenoase copiilor în multe țări, care urmăresc să ofere medii interactive, receptive, protectoare și participative care pregătesc copiii și adolescenții pentru roluri active în societate precum și să devină cetățeni responsabili în comunitățile lor.

5. În cadrul activităților de joacă, recreative, sportive și culturale

115. Copiii au nevoie de joc, recreere, activități fizice și culturale pentru dezvoltarea și socializarea lor. Acestea ar trebui concepute ținând cont de preferințele și capacitățile copiilor. Copiii care își pot exprima opiniile ar trebui încurajați pentru a se expune referitor la accesibilitatea și corespunderea facilităților de joacă și recreere. Copiii foarte mici și unii copii cu dizabilități, care nu pot participa la procesele consultative formale, ar trebui să aibă oportunități speciale de a-și exprima dorințele.

¹⁰ Statele părți trebuie să țină cont de Comentariul general al Comitetului nr. 8 (2006) cu privire la dreptul copilului de a fi protejat împotriva oricărei pedepsei corporale și altor forme de pedeapsă crude și degradante, ceea ce explică necesitatea strategiilor participative în eliminarea pedepsei corporale (CDC/C/GC/8)

6. La locul de muncă

116. Copiii care lucrează dar care încă nu au atins vârsta legală prevăzută de legi și convențiile Organizației Internaționale a Muncii nr. 138 (1973) și 182 (1999) trebuie să fie audiați într-un cadru adaptat la nevoile copiilor pentru a putea înțelege opiniile lor despre situație și interesele lor superioare. Copii ar trebuie să participe la identificarea unei soluții, care să respecte constrângerile economice și socio-structurale, precum și contextul cultural în care lucrează acești copii. Copiii ar trebui, de asemenea, să fie ascultați atunci când se elaborează politici pentru eliminarea cauzelor ce favorizează exploatarea prin muncă a copiilor, în special în ceea ce privește educația.

117. Copiii care lucrează au dreptul de a fi protejați prin lege împotriva exploatării și ar trebui să fie auziți atunci când șantierele de lucru și condițiile de muncă sunt examinate de inspecți care investighează punerea în aplicare a legislației muncii. Copiii și, dacă există, reprezentanții asociațiilor de copii care lucrează ar trebui să fie ascultați și atunci când se elaborează legislația muncii sau când se examinează și se evaluează aplicarea legilor.

7. În situații de violență

118. Convenția stabilește dreptul copilului de a fi protejat de toate formele de violență și responsabilitatea statelor părți de a asigura acest drept fiecărui copil fără nicio discriminare. Comitetul încurajează statele părți să se consulte cu copiii în ceea ce privește dezvoltarea și implementarea măsurilor legislative, politice, educaționale și de altă natură pentru a aborda toate formele de violență. O atenție specială trebuie acordată asigurării faptului că copiii marginalizați și defavorizați, cum ar fi copiii exploatați, copiii străzii sau copiii refugiați, nu sunt excluși din procesele consultative menite să obțină puncte de vedere cu privire la legislația și procesele politice relevante.

119. În acest sens, Comitetul salută concluziile studiului Secretarului General privind violența împotriva copiilor și îndeamnă statele părți să pună în aplicare pe deplin recomandările sale, inclusiv recomandarea de a oferi spațiu copiilor pentru a-și exprima în mod liber opiniile și pentru a ține cont de aceste opinii în toate aspectele prevenirii, raportării și monitorizării violenței împotriva lor.¹⁸

120. O mare parte a violenței comise împotriva copiilor este trecută cu vederea atât pentru că anumite forme de comportament abuziv sunt înțelese de copii ca practici acceptate, cât și din cauza lipsei de mecanisme de raportare prietenoase copiilor. De exemplu, nu au pe nimeni căruia să îi poată raporta în siguranță și confidențial cu privire la maltratarea la care au fost supuși, cum ar fi pedepsele corporale, mutilarea genitală sau căsătoria timpurie și niciun canal care să le comunice observațiile generale celor responsabili pentru punerea în aplicare a drepturilor lor. De aceea participarea eficientă a copiilor la aplicarea măsurilor de protecție necesită informarea copiilor despre dreptul lor de a fi ascultați și de a crește departe de orice formă de violență fizică sau psihologică.

¹⁸ Raportul expertului independent asupra Studiului Națiunilor Unite cu privire la Violența împotriva Copiilor. (A/61/299).

Traducere din limba engleză în limba română

Statele părți urmează să oblige toate instituțiile pentru copii să pună la dispoziția acestora mijloace de contactare a persoanelor sau organizațiilor cărora le pot comunica în deplină confidențialitate și siguranță problemele, inclusiv prin intermediul liniilor telefonice de asistență, precum și să ofere spații speciale unde copiii ar putea să-și împărtășească experiența și părerile privind lupta împotriva violenței asupra copiilor.

121. De asemenea, Comitetul atrage atenția Statelor părți asupra recomandării emise în rezultatul Studiului privind Violenta asupra Copilului la comanda Secretarului General de a susține și încuraja organizațiile copiilor și inițiativele coordonate de către copii vizând combaterea violenței și să implice aceste organizații în elaborarea, implementarea și evaluarea programelor și măsurilor anti violența, astfel încât copiii să joace un rol cheie în asigurarea propriei protecții.

8. În elaborarea strategiilor de prevenire

122. Comitetul observă că vocea copiilor a devenit din ce în ce mai puternică în prevenirea încălcării drepturilor copilului. Exemple de bune practici sunt disponibile, printre altele, în domenii cum ar fi prevenirea violenței în școli, combaterea exploatării copiilor prin muncă periculoasă și extenuantă, furnizarea de servicii de sănătate și educație pentru copiii din stradă și în sistemul de justiție juvenilă. Copiii ar trebui consultați la elaborarea legislației și a politicilor legate de domeniile menționate mai sus și alte domenii problematice și aceștia trebuie să fie implicați în elaborarea, dezvoltarea și implementarea planurilor și programelor conexe.

9. În procedurile de imigrare și acordare a azilului

123. Copiii care vin într-o țară străină ca să își urmeze părinții în căutarea unui loc de muncă sau ca refugiați se află într-o situație deosebit de vulnerabilă. Din acest motiv, este urgent să se pună în aplicare pe deplin dreptul lor de a-și exprima opiniile cu privire la toate aspectele procedurilor de imigrare și azil. În cazul migrației, copilul trebuie audiat cu privire la așteptările sale în materie de educație și sănătate pentru ca ulterior să poată beneficia de serviciile oferite de stat în domeniile menționate. În cazul unei cereri de azil, copilul trebuie să aibă în plus posibilitatea de a-și prezenta motivele care au condus la cererea de azil.

124. Comitetul subliniază faptul că acești copii trebuie să primească toate informațiile relevante, în propria lor limbă, cu privire la drepturile lor, serviciile disponibile, inclusiv mijloacele de comunicare și procesul de imigrare și azil, pentru a-și face auzită vocea și pentru a fi luată în considerare în timpul procesului. Ar trebui numit un tutore sau un consilier, gratuit. Copiii care solicită azil pot avea nevoie, de asemenea, de ajutor pentru a-și găsi membrii familiei la fel și de informații relevante despre situația din țara lor de origine pentru a-și determina interesele. Poate fi necesară o asistență specială pentru copiii implicați anterior în conflicte armate pentru a le permite să-și exprime nevoile. Mai mult, este necesară atenție pentru a se asigura că copiii apatrizi sunt incluși în procesele de luare a deciziilor pe teritoriile în care locuiesc.¹⁹

¹⁹Cf. Comentariul general al Comitetului nr. 6 (2005) cu privire la tratarea copiilor neînsoțiți sau separați în afara țării lor de origine (CDC/GC/2005/6).

10. În situații excepționale

125. Comitetul subliniază faptul că dreptul prevăzut în articolul 12 nu poate fi suspendat în timpul anumitor situații excepționale sau după producerea acestora. Există dovezi din ce în ce mai elocvente cu privire la contribuția semnificativă pe care copiii o pot aduce în situații de conflict, gestionarea situațiilor post conflictuale și procesul de reconstrucție ca urmare a dezastrelor.²⁰ Astfel, în recomandarea sa emisă în rezultatul consultărilor generale din 2008, Comitetul a scos în evidență faptul că copiii afectați de situații de urgență trebuie să fie încurajați și implicați în evaluarea propriei situații și a perspectivelor de viitor. Participarea le permite copiilor să-și recapete controlul asupra propriilor vieți, contribuie la reabilitarea lor, dezvoltă la copii abilități organizaționale și consolidează spiritul identității. Cu toate acestea, este important de a proteja copiii de expunerea la anumite situații ce ar putea fi traumatizante și periculoase

126. Prin urmare, Comitetul îndeamnă Statele părți să susțină mecanismele ce permit copiilor, în special adolescenților, să joace un rol activ, atât în procesul de reconstrucție, cât și cel de gestionare a situațiilor post conflictuale. Opiniile lor urmează a fi solicitate în vederea examinării, elaborării, implementării, monitorizării și evaluării programelor. Spre exemplu, copiii din cadrul taberelor de refugiați pot fi încurajați să contribuie la propria lor siguranță și bunăstare prin înființarea unor forumuri pentru copii. Aceștia trebuie să primească sprijinul necesar pentru a putea crea astfel de forumuri, asigurând-le în același timp un mediu în care funcționarea acestor forumuri ar ține cont de interesul suprem al copilului și de dreptul lor de a fi protejați împotriva oricăror experiențe ce le-ar pune în pericol siguranța și bunăstarea.

11. În cadrul contextelor naționale și internaționale

127. O mare parte din oportunitatea de participare a copiilor are loc la nivelul comunității. Comitetul salută numărul tot mai mare de parlamente locale ale tinerilor, consiliile municipale ale copiilor și consultări ad hoc, în care copiii își pot exprima opiniile în procesele decizionale. Cu toate acestea, aceste structuri pentru participarea oficială a reprezentanților la guvernarea locală ar trebui să fie doar una dintre numeroasele abordări ale implementării articolului 12 la nivel local, deoarece permit doar unui număr relativ mic de copii să se implice în problemele comunităților locale. Programul de consultare a politicienilor și oficialilor, ziua ușilor deschise și vizitele în școli și grădinițe creează oportunități suplimentare de comunicare.

128. Copiii ar trebui susținuți și încurajați să-și formeze propriile organizații și inițiative conduse de copii, care vor crea spațiu pentru participare și reprezentare semnificativă. În plus, copiii pot contribui cu propriile perspective, de exemplu, la designul școlilor, a locurilor de joacă, a parcurilor, a facilităților de agrement și culturale, a bibliotecilor publice, a unităților de sănătate și a sistemelor de transport local pentru a asigura servicii mai corespunzătoare. În planurile de dezvoltare comunitară care necesită consultare publică, opiniile copiilor ar trebui incluse în mod explicit.

²⁰Participarea copiilor și tinerilor în situații de urgență: ghid pentru organizațiile de ajutor umanitar”, UNICEF, Bangkok (2007).

Traducere din limba engleză în limba română

129. Între timp, astfel de oportunități de participare sunt stabilite în multe țări, de asemenea la nivel de raion, regional, stat federal și național, unde parlamentele, consiliile și conferințele pentru tineri oferă forumuri pentru copii pentru a-și prezenta opiniile și a le face cunoscute publicului relevant. ONG-urile și organizațiile societății civile au dezvoltat practici de sprijinire a copiilor, care protejează transparența în procesul de reprezentare și contracarează riscurile de manipulare sau tokenism.

130. Comitetul salută contribuțiile semnificative ale UNICEF și ale ONG-urilor la promovarea sensibilizării populației cu privire la dreptul copiilor de a fi ascultați și la participarea lor în toate domeniile vieții lor și îi încurajează să promoveze în continuare participarea copiilor la toate aspectele care îi afectează, inclusiv la nivel local, la nivel național sau internațional și pentru a facilita schimbul de bune practici. Este necesar ca organizațiile conduse de către copii să fie încurajate să formeze rețele pentru a crește posibilitățile de schimb de cunoștințe și pentru a lansa anumite acțiuni comune de sensibilizare.

131. La nivel internațional, participarea copiilor la Summit-urile mondiale pentru copii convocate de Adunarea Generală în 1990 și 2002 și implicarea copiilor în procesul de raportare către Comitetul pentru Drepturile Copilului au o relevanță deosebită. Comitetul salută rapoartele scrise și informațiile suplimentare prezentate oral de către organizațiile pentru copii și reprezentanții copiilor în procesul de monitorizare a punerii în aplicare a drepturilor copilului de către statele părți și încurajează statele părți și ONG-urile să sprijine copiii să își prezinte punctele de vedere Comitetului.

D. Condițiile de bază pentru implementarea dreptului copiilor de a fi ascultat

132. Comitetul recomandă insistent Statelor părți să evite abordări ce se reduc la măsuri simbolice și limitează copiii în exercitarea dreptului de a-și expune părerile sau care permit copiilor să se exprime, însă fără a acorda mare atenție opiniilor formulate. El subliniază că manipularea copiilor de către adulți, plasarea copiilor în situații în care aceștia spun doar ceea ce li se permite sau expunerea copiilor la riscul de a se pomeni în situații periculoase în rezultatul participării nu reprezintă practici etice și nu vor fi percepute drept dovezi de implementare a articolului 12. 133. Pentru a fi eficientă și utilă participarea trebuie să fie concepută ca un proces și nu ca un eveniment izolat ce are un caracter extraordinar. Experiența acumulată de la adoptarea Convenției pentru Drepturile Copilului în 1989 a dus la un consens larg cu privire la condițiile de bază ce trebuie să fie respectate pentru a garanta implementarea eficientă, etică și utilă a articolului 12. Comitetul recomandă Statelor părți să includă aceste condiții în toate măsurile legislative și de alt ordin în vederea asigurării implementării articolului 12.

134. Toate procesele în cadrul cărora se solicită opiniile sau participarea unui sau mai multor copii trebuie să fie:

a) Transparente și informative – copiii trebuie să dispună de informații complete, accesibile, ce vor ține cont de diversitate și vor fi adaptate vârstei lor, cu privire la dreptul de a-și exprima liber viziunile, acestea fiind luate ulterior în considerare, precum și cu privire la modalitatea în care copiii vor fi invitați să participe, domeniul de aplicare, scopul și consecințele posibile ale participării lor.

b) Benevole – în nici un caz copiii nu trebuie să fie impuși să-și exprime punctul de vedere și ei trebuie să fie informați că au dreptul să se retragă la orice etapă a participării.

Traducere din limba engleză în limba română

c) Bazate pe principiul respectului – opiniile copiilor trebuie să fie tratate cu respect și ei trebuie să se bucure de oportunități de a propune idei și lansa activități. Adulții care lucrează cu copiii trebuie să recunoască, să respecte și să exploateze formele existente de participare a copiilor, spre exemplu, contribuția lor în cadrul familiei, școlii, culturii și mediului de lucru. De asemenea, se impune necesitatea înțelegerii contextului social, economic, ecologic și cultural în care se înscrie viața copiilor. Persoanele și organizațiile care lucrează cu și pentru copii trebuie să respecte opiniile copiilor cu privire la participarea lor în cadrul unor manifestații publice.

(d) Relevante – problemele în privința cărora copiii au dreptul să se expună trebuie să fie cu adevărat relevante pentru viața lor și să le permită să profite de cunoștințele, competențele și capacitățile lor. În plus la aceasta, este necesar să fie creat un spațiu ce le-ar permite copiilor să scoată în relief și să abordeze problemele pe care ei înșiși le consideră pertinente și importante.

(e) Prietenoase copilului – contextele și metodele de lucru urmează a fi adaptate la capacitățile copiilor. Timpul și resursele necesare trebuie puse la dispoziția copiilor pentru a-i pregăti corespunzător și a le permite să capete încrederea necesară și să profite de oportunitatea de a-și exprima viziunile. De asemenea, este important să se țină cont de faptul că gradul de susținere de care au nevoie copiii și modalitățile lor de participare variază în funcție de vârsta și capacitățile lor în evoluție.

(f) Incluzive – participarea trebuie să poarte caracter incluziv, să evite modelele existente de discriminare și să ofere copiilor marginalizați, băieți și fete, posibilitatea de a se implica (vezi paragraful 88 de mai sus). Copiii nu reprezintă un grup omogen și participarea trebuie să garanteze egalitatea de șanse pentru toți, fără a discrimina în baza unui motiv sau altul. De asemenea, este important ca programele să fie adaptate la culturile copiilor din toate comunitățile.

(g) Susținute prin instruire – Pentru a facilita eficient participarea copiilor, adulții au nevoie să urmeze o pregătire specială, să beneficieze de un anumit sprijin și să-și dezvolte anumite competențe, cum ar fi capacitatea de a asculta copiii, de a conlucra cu aceștia, precum și de a-i implica în funcție de capacitățile lor în evoluție. Copiii înșiși pot fi implicați în calitate de formatori și facilitatori privind promovarea unei participări eficiente; ei au nevoie să-și consolideze capacitățile de participare eficient, spre exemplu, conștientizând nevoia de realizare a drepturilor lor, precum și să fie instruiți să organizeze reuniuni, să colecteze fonduri, să colaboreze cu mijloacele de informare în masă, să țină un discurs în public și să promoveze un punct de vedere.

(h) Sigure și să țină cont de riscuri – în anumite circumstanțe, exprimarea unei opinii poate presupune anumite riscuri. Adulții trebuie să-și asume responsabilități față de copiii cu care aceștia conlucrează și trebuie să întreprindă toate măsurile de precauție pentru a reduce la minimum riscurile de a expune un copil la violență, exploatare sau oricare altă consecință negativă, din simplul motiv că acesta a decis să-și exercite dreptul la participare. Printre acțiunile necesare pentru asigurarea protecției copiilor menționăm elaborarea unei strategii clare de protecție a copiilor, luând în considerare riscurile specifice ce pot surveni în cazul anumitor grupuri de copii, precum și anumite obstacole suplimentare cu care aceștia se pot ciocni în încercarea de a obține ajutor. Copiii trebuie să fie conștienți de dreptul lor de a fi protejați de orice pericol și să știe unde se pot adresa pentru a obține ajutor, în caz de necesitate. Este important de a lucra cu familiile și comunitățile în vederea conștientizării de

Traducere din limba engleză în limba română

către aceștia a interesului, dar și a posibilelor consecințe ale participării și de a reduce la minimum riscurile la care copiii ar putea fi expuși.

(i) **Responsabile** – este deosebit de important să se asigure monitorizarea și evaluarea participării copiilor. Spre exemplu, în cadrul oricărei cercetări sau oricărui proces de consultare copiii trebuie să fie informați despre felul în care opiniile lor au fost interpretate și utilizate și, în caz de necesitate, să le se ofere posibilitatea de a contesta și influența analiza rezultatelor. Copiii mai pot beneficia de dreptul de a obține informații exacte asupra felului în care participarea lor a influențat orice rezultat. Dacă este cazul, copiii trebuie să aibă posibilitatea să participe la procese și activități de monitorizare. Este important de a urmări și de a evalua participarea copiilor, făcând apel, în măsura posibilului, la copiii înșiși.

E. Concluzii

135. Convenția obligă Statele părți să depună eforturi concrete și imediate cu privire la respectarea dreptului copilului de a fi ascultat în orice problemă ce-l vizează, opiniile acestuia fiind luate serios în considerare. Fiecare copil, fără discriminare trebuie să se poată bucura de acest drept. Pentru a permite ca prevederile articolului 12 să fie pe deplin și realmente aplicate, este nevoie de a elimina obstacolele juridice, politice, economice, sociale și culturale care nu permit copiilor de a se face auziți și de a participa la toate problemele ce-i preocupă. Pentru a atinge progrese serioase în acest domeniu se impune necesitatea de a contesta opiniile existente cu privire la capacitățile copiilor și de a încuraja crearea unor contexte în care copiii ar putea să-și dezvolte și să-și aplice capacitățile. De asemenea, este necesar să fie mobilizate resurse și să se organizeze activități de instruire.

136. Îndeplinirea acestor obligații reprezintă o adevărată provocare pentru Statele părți. Însă acesta este un obiectiv care poate fi atins dacă strategiile menționate în prezenta recomandare generală vor fi implementate sistematic și dacă Statele vor reuși să instaureze o cultură a respectului față de copii și opiniile acestora.
